

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

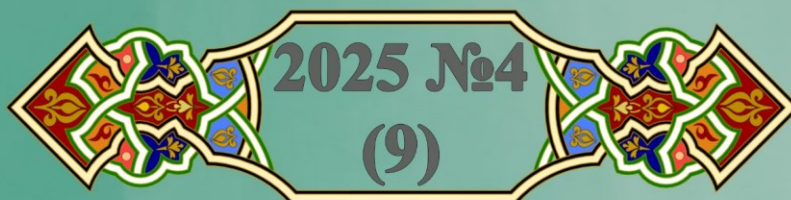
p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

SAMARQAND – 2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

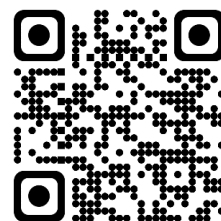
“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2025

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR”

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Juliboy ELTAZAROV

f.f.d., professor (O‘zbekiston)

Roxila RUZMANOVA

f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston);

Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);

Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);

Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston);

Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor (O‘zbekiston);

Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston);

Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);

Abduselam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya);

Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);

Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);

Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);

Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon);

Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya);

Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor (O‘zbekiston);

Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Dilorom MUMINOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Zarifa XUSANOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Ahmadjon MAVLONOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Ilyos JO‘RAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Ibodullo ZUBAYDULLAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Bahora YUNUSOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston);

Mas’ul muharrir: **PhD, dotsent Zokir BAYNAZAROV** (O‘zbekiston);

Texnik xodim: **Raxmatulla SHOKIROV** (O‘zbekiston).

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ

д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА

к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);
Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);
Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);
Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОВОДА – DSc, профессор (Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Дилором МУМИНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Зарифа ХУСАНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Ахмаджон МАВЛОНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Илёс ЖУРАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Иболулло ЗУБАЙДУЛЛАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Бахора ЮНУСОВА – PhD, доцент (Узбекистан);
Феруза МАНУКЯН – PhD (Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD, доцент Зокир БАЙНАЗАРОВ** (Узбекистан)

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ** (Узбекистан)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)
Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)
Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);
Prof. Dr. Abduselam ARVAS (Turkey);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);
Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);
Prof. Dr. Temur KOJA OGLU (USA);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);
Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);
Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);
Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);
Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilorom MUMINOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Zarifa KHUSANOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Akhmadjon MAVLONOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ilyos JURAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Bakhora YUNUSOVA (Uzbekistan);
PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);
Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)
Technical staff: *Rakhmatulla SHOKIROV* (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);
Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Murodkasım ABDİYEY (Özbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);
Prof. Dr. Abdusaleem ARVAS (Türkiye);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);
Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);
Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);
Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);
Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);
Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilorom MUMİNOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Zarifa HUSANOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Ahmadjon MAVLONOV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ilyos JÖRAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Bahora YUNUSOVA (Özbekistan);
Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);
Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)
Teknik Personel: *Rahmatullah ŞOKİROV* (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ
TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Nergis BIRAY

Ana Dili Bilinci ve Türk Dünyasının Dil Birliği 7

Elçin İBRAHİMOV

Türk Dünyasında Ortak Alfabe ve İletişim Dili 14

Berdi SARIYEV

Bağımsızlıktan Sonra Türkmenistan’da Dil Çalışmaları 23

Emrah YILMAZ

UNESCO Ekseninde Türk Dili Ailesinin Küresel Yolculuğu 35

Nigar Oruj MAMMADOVA

Azerbaycan Toponimisinde Paleodiyalektolojik ve Neodiyalektolojik Dilsel Olgular 48

Dinara ISLAMOVA, Muxlisa JALILOVA

Turkiy tillarda etnografizmlarning shakllanishi va rivoji: areal hamda lingvomadaniy tahlil 53

TURKIY XALQLAR TARIXI

Zhalgas TORENIYAZOV, Gulnaz ALLAMZHAROVA

The central city in the southern Aral region: Kungrad (XVII-XIX centuries).....60

Munisa ABDUMUTALOVA

XIX asrning 2-yarmi – XX asr boshlarida O’rta Osiyo hunarmandchilik ustaxonalari va ularning shakllanish jarayoni 68

Мухаммадхон БУЗРУКОВ

Рукопись произведения «Kalila va dimna-i turkiy» из библиотеки Самаркандского государственного университета как памятник литературного языка Хивинского ханства.....74

Sherzod TANGIROV

Rossiya imperiyasi ma’muriyatida tarjimonlar masalasiga doir hujjatlar tahlili (Samarqand viloyati misolida).....81

ADABIY ALOQALAR, QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK

Sema EYNEL

İsacan Sultan’ın “Ali Şir Nevâî” Romanının Kaynakları Üzerine Metinlerarası Bir İnceleme 87

Уркия УЗЕНБАЕВА

Чынгыз Айтматовдун чыгармаларындагы улуттук идеологияны чагылдыруудагы аялдардын орду 99

Axmadjon MAVLONOV, Marjona MUSTAFOQULOVA

O’tkir Hoshimov hikoyalarida -day/-dek vositalari yordamida hosil bo’lgan o’xshatishlar 105

Элмира ХУРИБАЕВА

Кыргыз тилиндеги дыйканчылык өнөрүн чагылдырган метафоралар жана табышмактар 112

Ayten HASANOVA

Azerbaycan Dilinin Gebele Şivelerinde Terminolojik Karakterli Kelimeler 119

Бекзод САТТОРОВ

Язык и мышление: когнитивный аспект узбекского языка.....124

Саломат ХУСАНОВА

Анализ отражения гендерных ролей и ожиданий в поэзии А. Ахматовой и Х. Худойбердиевой 130

Рохила АМИНОВА

Особенности перевода узбекских фразеологизмов на русский язык 137

Шахноза РАСУЛОВА

Поэтические приёмы изображения пейзажа в современной узбекской поэзии 142

Баходир ЧОРИЕВ

Функциональные особенности вокативных предложений в узбекском и русском языках 147

Oybek BARZIYEV

Saylov sikli bilan bog’liq bo’lgan an’anaviy poetik turkumlar.....153

Rajab XIDIROV, Mekkamtosh BO’RONOVA

O’zbek va tojik tillarida frazemalarning semantik xususiyatlari.....160

Alisher O’RAZOV

O’zbek tilshunosligida leksemaning lingvistik tadqiqi.....165

AZIZ MUSHTARIY!

Jurnalimizning ushbu soni turkiy dunyoning boy til merosini global istiqbol nuqtayi nazaridan ko'rib chiqadi. Maqolalarning asosiy yo'nalishini turkiy dunyoning integratsiya jarayoni, global taraqqiyoti, umumiy alifbo va til birligi borasidagi sa'y-harakatlar tashkil etadi. YUNESCOning Samarqandda bo'lib o'tgan 43-Bosh konferensiyasida qabul qilingan “15-dekabr – Butunjahon turkiy tillar kuni” qarori turkiy dunyo madaniy merosining jahon miqyosida tan olinishidagi tarixiy burilish nuqtasi bo'ldi. Ushbu sonda Xiva xonligi yodgorligi bo'lmish “Kalila va Dimna-i Turkiy” qo'lyozmasidan tortib, “Alisher Navoiy” romanining matnlararo manbalarigacha bo'lgan ko'plab mavzular turli jihatlaridan tadqiq etilgan. Kognitiv tilshunoslik doirasida o'zbek va rus tillari o'rtasidagi funksional bog'liqliklar hamda frazeologik birliklar, Ozarbayjon dialektologiyasining izlari, qirg'izchadagi qishloq xo'jaligi metaforalari va etnografik tadqiqotlar fanlararo yondashuv asosida tahlil qilingan. Adabiyot va tarix nuqtayi nazaridan esa Chingiz Aytmatov ijodi hamda zamonaviy she'riyatda ayol obrazining mafkuraviy in'ikosi o'rganilgan; Janubiy Orol bo'yining markaziy shahri Qo'ng'irotning rivojlanishi va Rossiya imperiyasi arxivlaridagi “tarjimonlik” masalasi yoritib berilgan. Tahririyat hay'ati sifatida turkiy dunyoning ma'muriy, ijtimoiy va lisoniy rivojlanishiga xizmat qiluvchi ushbu boy ilmiy merosni sizlarga taqdim etayotganimizdan g'oyat mamnunmiz.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

This issue of our journal explores the deep-rooted linguistic heritage of the Turkic world from a global perspective. The central themes of the articles focus on the integration processes of the Turkic world, its global trajectory, and ongoing efforts toward the establishment of a common alphabet and linguistic unity. The resolution adopted at UNESCO's 43rd General Conference in Samarkand to declare December 15 as World Turkic Languages Day stands as a historic milestone, affirming the cultural heritage of the Turkic world on a global scale. In this issue, a wide range of topics is examined in depth, ranging from the Kelile ve Dimne Türkî manuscript, a legacy of the Khiva Khanate, to the intertextual sources of the modern Ali-Shir Nava'i novel. Through an interdisciplinary approach, we analyze the functional links and phraseological structures between Uzbek and Russian within the framework of cognitive linguistics, the traces of Azerbaijani dialectology, as well as agricultural metaphors and ethnographic studies in the Kyrgyz language. From a literary and historical perspective, the ideological reflections of female figures in the works of Chingiz Aytmatov and contemporary poetry are scrutinized. Furthermore, the historical development of Kungrad, the central city of the Southern Aral region, and the crucial issue of interpretation reflected in the archival materials of the Russian Empire are brought to light. As the Editorial Board, we take great pride in presenting this collection, which sheds light on the administrative, social, and linguistic evolution of the Turkic world.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Dergimizin bu sayısı, Türk dünyasının köklü dil mirasını küresel bir perspektifle ele almaktadır. Yazıların ana eksenini; Türk dünyasının entegrasyon süreci, küresel yolculuğu, ortak alfabe ve dil birliği çalışmaları oluşturmaktadır. UNESCO'nun Semerkant'taki 43. Genel Konferansı'nda alınan “15 Aralık Dünya Türk Dili Günü” kararı, Türk dünyasının kültürel mirasını küresel ölçekte tescilleyen tarihi bir dönüm noktası olmuştur. Bu sayımızda, Hiva Hanlığı yadigarı Kelile ve Dimne-i Türkî yazmasından, modern Ali Şîr Nevâî romanının metinlerarası kaynaklarına kadar pek çok konu farklı boyutlarıyla incelenmiştir. Bilişsel dilbilim bağlamında Özbekçe ve Rusça arasındaki işlevsel bağlar ile frazeolojik yapılar, Azerbaycan diyalektolojisinin izleri, Kırgızcadaki tarım metaforları ve etnografik çalışmalar disiplinlerarası bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Edebiyat ve tarih perspektifinde ise Cengiz Aytmatov ve modern şiirde kadın figürünün ideolojik yansımaları irdelenirken; Güney Aral bölgesinin merkez şehri Kungrad'ın gelişimi ve Rus İmparatorluğu arşivlerindeki “tercümanlık” meselesi gün yüzüne çıkarılmıştır. Yayın Kurulu olarak; Türk dünyasının idari, sosyal ve dilsel gelişimine ışık tutan bu birikimi sizlerle buluşturmanın kıvançını yaşıyoruz.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Данный выпуск нашего журнала рассматривает огромное языковое наследие тюркского мира в глобальной перспективе. Основное направление статей составляют процессы интеграции тюркского мира, его глобальный путь, а также исследования в области создания единого алфавита и языкового единства. Решение о провозглашении «15 декабря – Всемирным днем тюркского языка», принятое на 43-й Генеральной конференции ЮНЕСКО в Самарканде, стало историческим поворотным моментом, закрепившим культурное наследие тюркского мира на мировом уровне. В данном номере с различных ракурсов проанализировано множество тем: начиная от рукописи «Калила и Димна-и Тюрки», наследия Хивинского ханства, до интертекстуальных источников современного романа об Алишере Навои. С междисциплинарной точки зрения исследованы функциональные связи и frazeologicheskie структуры узбекского и русского языков в контексте когнитивной лингвистики, следы азербайджанской диалектологии, сельскохозяйственные метафоры в киргизском языке и этнографические работы. С позиций литературы и истории рассматривается идеологическое отражение образа женщины в творчестве Чингиза Айтматова и современной поэзии, а также освещаются вопросы развития города Кунград — центра Южного Приаралья и проблемы «переводческого дела» в архивах Российской империи. Редакционная коллегия выражает гордость за возможность представить вам этот богатый материал, проливающий свет на административное, социальное и лингвистическое развитие тюркского мира.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

ADABIY ALOQALAR, QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK

**İSACAN SULTAN’IN “ALİ ŞİR NEVÂÎ” ROMANININ KAYNAKLARI ÜZERİNE
METİNLERARASI BİR İNCELEME**

Dr. Öğrt. Üyesi Sema EYNEL,

Pamukkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü (Denizli, Türkiye)

 E-mail: semaeynel7@gmail.com

 ORCID: 0000-0001-8875-762X

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18340553>

Özet: Özbek edebiyatının kurucusu Nevâî, Türk millî kimliğinin en güçlü taşıyıcılarından biri kabul edilmektedir. Çağatay Türkçesinin edebî dil olarak kurumsallaştığı bir dönemde yaşayan Nevâî, dönemin diline adını vermekle kalmamış; eserleriyle kendisinden sonraki yüzyıllar boyunca pek çok şairi etkilemiş ve bu etkisi çok sayıda araştırmaya konu olmuştur. Sovyetler ve bağımsızlık dönemleri olmak üzere iki farklı dönemde onu konu alan iki roman yazılmıştır. Bunlardan ilki olan Aybek’in kaleme aldığı “Navoiy”, yazıldığı dönem sınırları içerisinde değerlendirildiğinde, Özbek Türklerinin millî kimliklerini korumalarına hizmet etmesi anlamında önemli bir romandır. Özellikle Sovyetlerin dağılmasının ardından Nevâî üzerine yapılan çalışmaların artması, Nevâîşinaslık biliminin ortaya çıkışı ve Nevâî’nin yaşadığı dönem çerçevesinde bilimsel yöntemlerle ele alınması, Nevâî hakkında yeni bilgilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sovyet döneminde kapsamlı biçimde incelenme olanağı bulamayan Nevâî’ye yönelik çalışmalar, Özbekistan’ın bağımsızlığını kazanmasının ardından belirgin biçimde artmış; yeni verilerle zenginleşen bu araştırmalar, Nevâî’nin hayatının güncel bilgiler ışığında yeniden ve daha gerçekçi bir biçimde ele alınması gereğini ortaya koymuştur. Bu görevi üstlenen İsacan Sultan 2021 yılında “Ali Sher Navoiy” romanını yayımlamıştır. Biyografik tarzda kaleme alınan eser, Nevâî’nin eserleri çerçevesinde şekillendirilmekle birlikte Kuran ayetleri, hadisler, İslami kıssalar, dönemin önemli eser ve şahsiyetleri ve halk edebiyatı unsurlarıyla zenginleştirilmiştir. Çalışmada bu doğrultuda eserin şekillenmesine katkı sağlayan kaynakların ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmanın kapsamı, 2024 yılında Sema Eynel tarafından Türkiye Türkçesine aktarılan İsacan Sultan’ın “Ali Şir Nevâî” eseri ile sınırlıdır. Çalışmada eserin kaynakları doküman analizi tekniğiyle tespit edilmiş, elde edilen veriler metinlerarasılık yöntemleri çerçevesinde yorumlanmış ve çalışmanın kaynak metnini oluşturan “Ali Sher Navoiy” adlı eserinde İsacan Sultan’ın metinlerarasılığın alıntı, gizli alıntı, gönderme ve anışma yöntemlerinden yararlandığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Ali Şir Nevâî, İsacan Sultan, metinlerarasılık, alıntı, gönderme, anıştırma.*

**İSAJON SULTONNING “ALİŞER NAVOIY” ROMANI MANBALARINING
MATNLARARO TAHLILI**

PhD. Sema EYNEL,

Pamukkale universiteti gumanitar va ijtimoiy fanlar fakulteti,
Zamonaviy turk lahjalari va adabiyotlari kafedراسى o‘qituvchisi
(Denizli, Turkiya)

Annotatsiya: O‘zbek adabiyotining asoschisi bo‘lgan Navoiy Turk milliyligini o‘zida jamlagan zabardast siymolardandir. Chig‘atoy tilining ancha ommalashgan bir davri Navoiy davri

deb atalishi ham bejizga emas. Sovetlar hukmronligi va mustaqillik davrida Navoiy haqida ikkita roman yozilgan. Bularning birinchisi Oybekning “Navoiy” romani bo‘lib, yozilgan davri nuqtai nazaridan qaralganda o‘zbek xalqining o‘z milliyligini saqlab qolishiga xizmat qilgan muhim asar hisoblanadi. Mustaqillikdan keyin Navoiy haqida qilingan ilmiy ishlar, shu jumladan, shoir yashagan davr ilmiy jihatdan o‘rganilishi navoiyshunoslik sohasining rivojlanishiga va bu ulug‘ mutafakkir haqida yangi ma’lumotlarning topilishiga zamin yaratdi. Bu yangi tadqiqotlar soyasida Navoiy hayotini haqqoniy tarzda aks ettirgan yangi bir badiiy asarga ehtiyoj tug‘ilishi tabiiy. Bu mas’uliyatli ishni o‘z zimmasiga olgan Isajon Sulton 2021-yilda “Alisher Navoiy” romanini yozdi. Biografik tarzda yozilgan ushbu roman Navoiy asarlari bilan bir qatorda Qur’on oyatlari, hadislar, diniy hikoyalar, xalq adabiyoti va zamondosh ijodkorlarning muhim asarlari asosida yana-da yaqqol va haqqoniy voqealarni o‘zida mujassamlashtirgandir. Maqolamizda ushbu romanning yozilishida foydalanilgan asosiy adabiyotlar va manbalar haqida ma’lumot beriladi. 2024-yilda Sema Eynel tarafidan turk tiliga tarjima qilingan Isajon Sultonning “Alisher Navoiy” romani asosida manbalarining hujjat analizi va intertekstual tahlili qilinadi. Maqolaning manba matni bo‘lgan “Alisher Navoiy” asarida Isajon Sultonning intertekstual tahlilning iqtibos, mazmun, talmeh usullaridan foydalanganligi aniqlangan.

Kalit so‘zlar: *Alisher Navoiy, Isajon Sulton, intertekstual tahlil, iqtibos, mazmun, talmeh.*

AN INTERTEXTUAL ANALYSIS OF THE SOURCES OF ISA JON SULTON’S NOVEL ALİ SHİR NAVĀ’Ī

Dr. Sema EYNEL,

Department of Contemporary Turkish Dialects and Literatures,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Pamukkale University
(Denizli, Türkiye)

Abstract: Ali Shir Nava’i, the founder of Uzbek literature, is one of the most influential bearers of Turkic national identity. Living in a period when Chagatai Turkish was institutionalized as a literary language, he lent his name to the language of his era. Two novels about Nava’i were written in different historical contexts, namely the Soviet period and the era of independence. The first, Aybek’s Navoi, when evaluated within its historical context, is a significant work due to its role in preserving the national identity of the Uzbek Turks. Following the dissolution of the Soviet Union, the increase in studies on Nava’i, the emergence of Nava’i studies as an independent scholarly field, and the application of scientific methods to the study of his era led to the discovery of new insights about him. Since Nava’i could not be studied comprehensively during the Soviet period, the growing body of post-independence research enriched with new findings made it necessary to reassess his life in a more realistic and objective manner. Addressing this need, Isa Jon Sulton published the biographical novel Ali Sher Navoiy in 2021.

Centered on Nava’i’s works, the novel is enriched with Qur’anic verses, hadiths, Islamic narratives, prominent texts and figures of the period, as well as elements of folk literature. In this study, the aim is to identify the sources that contributed to the formation of the novel. The scope of the research is defined by the Turkish translation of Sulton’s novel Ali Shir Nava’i, published by Sema Eynel in 2024. The sources of the work were identified through document analysis and interpreted within the framework of intertextual theory. It was found that Isa Jon Sulton employed intertextual methods such as direct quotation, indirect (hidden) quotation, reference, and allusion in the source text examined, namely the work titled Ali Sher Navoiy.

Key words: *Ali Shir Nava’i, Isa Jon Sulton, intertextuality, quotation, reference, allusion.*

Giriş

Özbek edebiyatı dendiğinde akla gelen ilk isim olan *Nevâî*, Özbek dili ve edebî geleneğinin kurucu figürü olarak kabul edilmektedir. *Nevâî*, düşünce dünyası, oluşturduğu bilinçli dil politikasıyla modern Özbek halkının dil ve kimlik bilincinin oluşumunda belirleyici rol oynamıştır. Türk aydın kimliğinin temsilcilerinden biri olarak, yalnızca bir şair değil; dil ve kimlik savunucusu, devlet adamı, mutasavvıf, düşünür, mecmua ve tezkire yazarı kimlikleriyle çok yönlü bir entelektüel portre sergilemektedir. *Nevâî*, Türk dünyasında dil aracılığıyla toplumsal kimliğin şekillenmesine katkı sunmuş; eserleri ve düşünceleriyle sonraki dönemlere etki eden önemli bir kültürel miras bırakmıştır. Bu nedenle, farklı dönemlerde ve özellikle Özbek halkının toplumsal ve kültürel dönüşüm süreçlerinde başvurulacak bir referans noktası olarak değerlendirilmiştir.

Nevâî, özellikle millî bilincin zayıflatılmaya çalışıldığı, Türk dili ve kültürünün geri plana itildiği ve Sovyet ideolojisi doğrultusunda yeni bir kimlik inşa edilmeye çalışıldığı dönemde, edebiyat ve sanat eserlerine sıkça konu edilmiş; geleneksel değerlerin hatırlatılmasında âdeta sembolik bir figür hâline gelmiştir. Türk dünyasının en fazla araştırılan şahsiyetlerinden biri olarak *Nevâî* üzerine yürütülen çalışmalar, özel olarak “*Nevâîşinaslık*” adı verilen bir bilim alanı çerçevesinde sistematik hâle getirilmiştir. *Nevâîşinaslık*, *Nevâî*’nin yalnızca edebî yönünü değil; dilbilimsel, tarihî, kültürel, fikrî ve siyasî yönlerini de disiplinlerarası bir bakış açısıyla inceleyen bir araştırma alanıdır. Özellikle Özbekistan’ın bağımsızlığından sonra, *Nevâî*’nin ulusal kimliğin inşa sürecindeki konumu üzerine yapılan çalışmaların ortaya koyduğu yeni bulgular, *Nevâî*’nin biyografisinin yeniden değerlendirilmesi gereğini doğurmuştur.

Bu bağlamda, *Nevâî*’nin yaşamını güncel araştırmalar ışığında kurmaca türü içinde ele alan *İsacan Sultan*’ın “Ali Şîr Nevâî” adlı romanı dikkat çekmektedir. İlk kez 2021 yılında yayımlanan ve yazara “Özbekistan Halk Yazarı” ünvanını kazandıran eser, 2024 yılında *Sema Eynel* tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmış ve “Bakü Füyuzat Yayınları” tarafından yayımlanmıştır. *İsacan Sultan*, romanın temel kaynaklarını *Nevâî*’nin kendi eserleri ve mektupları olarak belirtmekte; ayrıca *Xondamir*’in *Mekarimü’l-Ahlâk* ve *Habibü’s-siyer* adlı eserlerini, *Nevâîşinaslar*ın araştırmalarını ve *İbn Battuta* ile *Babürname* gibi tarihî metinleri de yararlandığı kaynaklar arasında saymaktadır (Eynel, 2025). Söz konusu roman incelendiğinde, geniş bir literatüre dayandığı; doğrudan ve dolaylı alıntılar, anıştırmalar ve göndermeler yoluyla çeşitli kaynaklarla metinlerarası ilişkiler kurduğu görülmektedir. Bu çalışmada, *İsacan Sultan*’ın eserinde kullandığı kaynaklar doküman analizi yöntemiyle taranmış; söz konusu kaynakların romana hangi metinlerarası tekniklerle dâhil edildiği eleştirel bir tutumla değerlendirilmiştir. *Nevâî*’nin eserlerini temel alan romanın, bunun dışında hangi kaynaklardan beslendiği ve bu kaynakların metne hangi metinlerarası yöntemlerle dahil edildiği araştırmanın sorularını oluşturmaktadır.

1. Metinlerarasılık ve Metinlerarasılık Yöntemleri

Bakhtin’in söyleşimcilik kuramına dayanan metinlerarasılık *J. Kriteva*’nın ortaya koyduğu bir kuramdır. Bu kuram “bir sözcenin başka sözcelerle ilişki hâlinde olmadan, belli oranda birbirlerini etkilemeden var olamayacağı” temeline dayanır. *Kriteva*, çokseslilik olarak değerlendirdiği bu olguyu yazınsallığın değişmez bir ölçütü olarak görür (Aktulum, 2000: 24-25).

Kriteva’nın bu kuramına göre her metin bir alıntılar mozaigidir ve başka metinlerin özümsemesi ve dönüşümü ile ortaya konmuştur (Aktulum, 2000: 54). Bir metnin diğer metinlerle kurduğu her türlü ilişkiyi metinlerarasılık olarak adlandıran *Kriteva* (2000), bu bağlamda söz konusu ilişki dahilinde kaynak metnin diğer metin içerisinde eritildiğini, yeni anlamlarla donatılarak âdeta bir yeniden yazım işlemi dahilinde yeni bir anlam alanı yaratıldığını savunur.

Bir metin, diğer metinlerle çeşitli şekillerde ilişki kurar. Kimi zaman bu ilişki açık bir şekilde kurulurken kimi zaman da ciddi bir okuma artalanı gerektirir. *Kıran ve Kıran*’ın (2000) alıntı, aktarma, yansılama, açım, gönderme, örtülü anlatım kavramlarıyla ifade ettiği metinlerarası ilişkilerden alıntı, aktarma, açık gönderim metin içinde kolaylıkla fark edilebilirken (Ögeyik, 2008: 49); gizli alıntı, kapalı gönderim, anıştırmayı metinden tespit etmek zordur. Açık ve kapalı yöntemler olarak ifade edilebilecek, kaynak metin ile hedef metin arasında gerçekleştirilen bu metinlerarası ilişki yöntemlerinden alıntı, gizli alıntı, gönderme ve anıştırmaya ait açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Alıntı, bir metnin başka bir metindeki varlığını somut biçimde görünür kılınmasıdır. Bir metinden alınıp bir yazı içinde kullanılan parça, kısım (Karakaş, 2004: 33) olarak tanımlanan alıntı, Kur’an ve hadisten alınıp metne yerleştirilen ibareler için kullanıldığında Arapça “iktibas” terimiyle de karşılaşılır. Alıntıda, bir söylem başka bir bağlama dahil edilip yinelenir. Bilinçli ve istemli bir anımsama olan alıntıyı diğer metinlerarasılık yöntemlerinden ayıran en önemli özelliği, hangi eser ve yazara ait olduğunun açıkça belirtilmesidir ki bu belirtme iki tipografik unsurla sağlanır: ayraç ve italik yazı (Aktulum, 2000: 94-95). Kaynak metindeki bir sözün hedef dile alınması yoluyla yer değiştirmesi ve böylece iki metin arasında bir köprü kurulmasını sağlayan alıntı yöntemi, sözü güzelleştirmesi, manayı pekiştirmesi ve metne derinlik kazandırması bakımından da önemlidir. Sözün ayraç ve italik yazı gibi tipografik bir unsurla gösterilmeden, yazar ve yapıt adı belirtilmeden başka bir metne dahil edilmesi şeklinde tanımlanabilecek olan **gizli alıntı** diğer bir adıyla “aşırma” da metinlerarasılık yöntemlerindendir. Gizli alıntıda yazar kendi düşünsel çabasına ait olmayan bir bölümü olduğu gibi alıntılar; ancak hangi eser ya da yazara ait olduğunu belirtmez. Böylece bir başkasının metnini kendi metniymiş gibi gösterip onu sahiplenir. Gizli alıntı, başkalarının yapıtlarına ait tümcelerini değiştirerek benzerini yazmak, başka bir yazarın yapıtının özünü, ortaya attığı yeni düşüncüyü kendisininmiş gibi göstermek yoluyla da işlenir (Aktulum, 2000: 103-104). Böylece bu metinlerarasılık yönteminde alıntı, metne doğal bir şekilde yerleştirilir.

Metinlerarasılık yöntemlerinden biri olan ve “mazmun” olarak da bilinen **gönderme**, bir yapıtın adının ya da yazarının anılması yoluyla kaynak metnin esere dâhil edilmesidir. Bu metotta okur, bir metinden alıntı yapılmadan doğrudan başka bir metne gönderilir (Aktulum, 2000: 101). Bir konuyu işlerken, ilgisi dolayısıyla başka konuya yapılan hatırlatma (Ağca, 2004: 83) olarak da tanımlanan göndermede yazar, başka bir metne, olaya, kişiye, tarihsel ya da kültürel bir unsura göndermede bulunarak metnin anlam katmanını derinleştirir. Okur bu göndermeleri tanıdıkça metnin anlamı zenginleşir. Gönderge, çoğunlukla anlam benzerliğine dayanır. Bu doğrultuda dil benzerliğine dayanan gizli alıntıdan ayrılır.

“Telmih” olarak da bilinen bir diğer metinlerarasılık yöntemi **anıştırmadır**. *Akalın*, telmih başlığı altında verdiği anıştırmayı söz arasında bilinen önemli bir tarihi olaya, duruma, kişiye, atasözüne, vb. işaret etmek, onu hatırlatmak (1984: 279) olarak tanımlar. Burada uzun uzadıya anlatmak değil, bir iki sözcükle hatırlatmak yoluyla esere çağrışım zenginliği kazandırmak söz konusudur ki bu, tabii bir üslup içinde, sözün kaynağı zikredilmeden, ancak neye telmihte bulunduğu anlaşılacak şekilde olmalıdır (Karataş, 2004: 466). Varlığını belirtecek bir dış dizgesi olmaksızın bir kişi ya da nesne konusunda düşünce uyarma biçimi olan anıştırmada ifade edilmek istenen şey doğrudan anılmaz, bir sözcüğün alıntılanması ya da başka bir yapıtın açıkça belirtilmeden anılması söz konusudur (Aktulum, 2000: 109). Bir söz ya da sözcüden ziyade bir düşüncenin alıntılanması söz konusu olduğu için de biçimden çok anlam üzerinde durulmalıdır. “Yarım alıntı” diyebileceğimiz anıştırmada, metin tümüyle değil, kısmen ve tam belirtmeden

alıntılanır ve okurun ipuçlarından yola çıkarak ima edilen şeyi hatırlaması beklenir (Aktulum, 2000: 114). İslami eserlerde bu hatırlatma bir ayete, bir hadise, bir kıssaya, bir olaya, bir vecizeye, bir atasözüne vb. ye yöneliktir.

2. İnceleme

Metinlerarasılık yöntemlerinin bir eserde kullanımı gerek metnin türüne gerekse yazarın üslubuna göre farklılık gösterir. Bilimsel araştırmalarda açık bir şekilde kaynak göstermek bir zorunluluk arz ederken, edebî metinlerde tam tersi de mümkündür. Tarihsel gerçekler temelinde biyografik bir roman ele alan *İsacan Sultan*, bilimsel kaynaklar temelinde eserini şekillendirmiş olsa da eserine bu kaynakları hem açık hem de gizli olarak dahil etmiştir. *Nevâî*’nin dört eserinin adının verildiği dört bölümden oluşan romanda bağlam ve içerik dahilinde *Nevâî*’ye ait beyitlere ve kimi zamanda beyitlerin nesir şeklinde yeniden yazılmış şekillerine sıklıkla rastlanmaktadır. Söz konusu alıntıların yoğunluğuna bakınca, romanın *Nevâî*’nin eserleri temelinde şekillendiği açıktır. Çalışmada *Sultan*’ın eserine *Nevâî*’nin eserlerinin dışında hangi kaynakları dahil ettiğinin izi sürülecektir.

2.1. Alıntı

Sultan’ın *Ali Şîr Nevâî* eserinde sıkça başvurduğu bir metinlerarasılık yöntemi olan alıntının kullanımına, halk edebiyatı ürünlerinin, Kur’an ayetlerinin, dönemin önemli eser ve şahsiyetlerinin eserleri ile *Mantukut Tayr*’ın esere dâhil edilmesiyle başvurulur:

Eserde **halk edebiyatı ürünlerinin** italik yazılarak esere alıntı yöntemi ile dâhil edildiği ve bu yolla metinlerarası bir ilişki kurulduğu görülür. Aşağıda yer alan

Avam sözü basit, okuma yazma bilmeyen halka söylenen sözdür. Mesela “Dama çıktım odun için, bakmaz bana o kız niçin?” dediği gibi. Veyahud Andhoyluların usûlüdür. – O nasıl bir usûlmüş? – Anhoyluların “jigi-jigi” dedikleri bir usûl, her beyitten sonra “jigi-jigi” deyiverirler. Misal olarak, şuna bakın:

Kurıdı tende kanım-e, Züleyhâcân, cigi-cigi,

Çüridi tende cânım-e, Züleyhâcân, cigi-cigi... (Sultan, 2024: 36)

bölümde halk edebiyatı ürünlerinden iki unsur esere dahil edilmiştir. Bunlardan ilkinin tırnak içinde, ikincisini oluşturan koşuk ise italik olarak esere alıntılanmıştır.

Esere alıntı yoluyla dahil edilen halk edebiyatı ürünlerinden biri de Türk atasözleridir. Romanda geçen **“Ölüsü bir dert, dirisi de başka bir dert! dedikleri sizmişsiniz ya...”** (Sultan, 2024: 274) ifadesi Türk halk edebiyatı ürünlerinden atasözlerine aittir. Anonim halk kültürüne ait bir söz tırnak işaretiyle esere dahil edilerek alıntılanmıştır.

Eserde Kur’an ayetlerinin alıntılanıldığı örneklerle de rastlanır. Bakara Suresi’nin 31. ayetinin bir bölümü, esere Abdullah Külâhî’nin ders anlattığı bahiste şu şekilde dahil edilir: *Ve o zat Adem’e her şeyin isimini öğretti* (Sultan, 2024: 37).

Söz konusu bölüm, Kur’an’da Bakara Suresi 31. ayette geçen ***Ve’alleme âdeme-l-Esmâ’ kullehâ*** ayetinin Türkçe karşılığı, esere tırnak işaretiyle yazılarak dahil edilmiştir.

Eserde Kur’an ayetlerinin bire bir esere alıntılanıldığı örnekleri de görmek mümkündür. Ebu Abdullah Külâhî’nin derste ilim üzerine konuşması sırasında geçen aşağıdaki bölümde Yasin Suresinin 40. ayeti Arapça olarak verilmiştir:

Deniz, Şam’dan başlayıp Rum’da bitse de ilim denizinin sonu yoktur. “Ve küllün fî felekin yesbehun” sözünde olduğu gibi, bilinç de güneş gibi ilim boşluğunda alev alev yanacaktır. Ve bunlar Yaradan Perverdigâr’ın mutlak hükümleridir... (Sultan, 2024: 53)

Kur'an ayetlerinin eserde sıklıkla alıntılandığı örneklere rastlamak mümkündür. Aşağıdaki tabloda eserde Kur'an'dan alıntı yapıldığı tespit edilen bölümler ve bunlara ait ayet bilgileri yer almaktadır:

‘Aklınızdan faydalanın!’ diye size ayetlerini izah etti. ‘Bilenle bilmeyen denk olur mu?’ dedi. (Sultan, 2024: 38-39)	Zümer Suresi 9. ayet
Gökyüzünde ve yeryüzünde her ne varsa hepsi ona hamd eder (Sultan, 2024: 118)	İsra Suresi 44. ayet, Nur Suresi 41. ayet
Mevlânâ Ebu Leys Hiriy’de insanların öldüğünü, hayvanların etlerini yiyecek seviyeye geldiğini, hırsızlık ve yağmacılığın arttığını söyleyip sonra beklenmedik bir zamanda büyük insanlara has bir ağırbaşlılıkla “Her can ölümü tadacaktır.” ve “Vadeleri dolduğunda ne öne alabilirler ne de erteleyebilirler.” ayetlerini okudu. (Sultan, 2024: 159)	Ankebut Suresi 57. ayet, Araf Suresi 34. ayet
Ey örtüsüne bürünen. Kalk ve insanları uyar ve Rabbini tekbir et! (Onun büyüklüğünü an!) (Sultan, 2024: 161)	Müddesir Suresi 3. ayet.
“Senin göğsünü açmadık mı? Ve senin yükünü hafifletmedik mi? O senin omzuna baskı yapıyordu. Ve senin şanını yükselttik. Elbette zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Boş kalırsan, ibadetle uğraş. Ve sadece Rabbine yalvar!” (Sultan, 2024: 161)	İnşirah Suresi 1-8. ayetler.
“Göklerde ve yerde var olan her şey Allah’ı tesbih eder. Onu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yok. Ra’d, yani gök gürültüsü bile onu hamd ile tesbih etmektedir, denildiğini duymadınız mı?” dedi nazikçe. – Yolmakla onların hamdüsenasını kesmiyor musunuz? (Sultan, 2024: 280)	İsra Suresi 44. ayet.
“Tanrı Teâlâ Süleyman Aleyhisselam’a başarı bahşedince, onun saltanatındaki karınca bile mutluluğa erişti.” diye cevap verdi Ali Şer Nevâî ona. Sonra “Allah gökyüzünden su indirip onunla yeri ölümünden sonra diriltti.” ayetini okudu. Bu, hicrette kavrulan gönül toprağına Sultan Hüseyin’in merhametinin yağmur olup yağdığı ve toprağı tekrar diriltmiş gibi olduğuna bir işaret. (Sultan, 2024: 352)	Nahl Suresi 65. ayet.
Ey mutmain nefis, razı olmuş ve olunmuş hâlde Rabbine dön! (Sultan, 2024: 305)	Fecr Suresi 27-28. ayetler.
“Ey huzurlu can! Sen razı olduğun ve razı olduğun hâlinle cennete gir.” (Sultan, 2024: 355)	Fecr Suresi 27. ve 28. ayetler.
O hâlde “fe la uksimu bi mevakiin nucum” ayetini açıklayın. (Sultan, 2024: 332)	Vakıa Suresi 75. ayet.

Sizin bahsettiğiniz zatlar Tanrı'nın yarattığı semayı aydınlatanların özelliklerine bakarak, hareket cetvellerini hazırladılar ve bundan faydalar ortaya koydular, Güneş veya Ay'ın doğup batışına bakıp zaman sistemini hazırladıkları gibi. Onları bunu yapmaya sevk eden hâl “küllün fi felekin yesbehun” ve “fe la uksimu bi mevakiin nucum” ayetleri oldu. Bin kere tövbe ki “fe la uksimu” yıldızlara da ölüm yetip batıp gidişini, Kâinatın belli bir yerlerine defnedilişini bildiriyor, diye Semerkant'ta sema ilmi alimleri ile ettiği sohbetleri anlattı. (Sultan, 2024: 333)	Yasin Suresi 40. ayet, Vakıa Suresi 75. ayet.
İkinci delilimiz “Küllün fi feleki yesbehun” yani “Onlar felekte (yörüngede) yüzmektedirler.” sözü olup buradan fezanın havada asılı olduğu anlaşılır. Yer de Güneş de yıldızlar ve gezegenler de kâinata asılı bir şekilde yüzmektedir ve onların kendi kaza ve kaderi vardır. Üçüncü delil “Yıldızların battığı yerlere yemin olsun ki!” sözüdür. (Sultan, 2024: 166)	Yasin Suresi 40. ayet, Vakıa Suresi 75. ayet.
– Eğer dilerseniz nurun âlâ nur , avda da bizle olacaksınız. (Sultan, 2024: 172)	Nur Suresi 35. ayet.
<i>Ve garip bir telaş içinde, itaatsizlik etmeye başlayan dili, giderek zayıflamakta olan sesi ile tekrar tekrar “Eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne muhammeden abduhu ve rasuluhu” deyip şehadet getirmeye başladı.</i> (Sultan, 2024: 458)	Kur'an

Benzer şekilde Amentü duasının ölümden sonra bir daha ölmek üzere dirilmek anlamına gelen **vel-ba'sü ba'del mevt** (Sultan, 2024: 43) ifadeleri de esere Arapça şekliyle alıntılanmıştır.

Eserde **Nevâî'ye etki eden önemli şairlerin** eserlerinden de alıntı yapıldığı görülür. Bunlardan biri **Sâdî Şirâzî'nin Bûstan** eseridir. Onun aşağıdaki beyitleri esere doğrudan alıntılanmış ve italik yazılarak belirtilmiştir:

*Ey sârbân, âheste rân, ki-ârâm-ı cânem mî-reved,
Be-ân dil, ki bâ hud dâstem bâ-dilsitânem me-reved...*

*Be-güzeşt yâr-i ser-keşem, be-güzeşt 'ayş-ı nâ-hoşem
Çün micmere pür-âteşem, ki-ez ser duhânem me-reved*

*Sa' dî figân ez-dest-i mâ, lâik ne-bûd ey bî-vefâ
Tâkat ne-mî-ârem cefâ, kâr ez-fiğânem me-reved* (Sultan, 2024: 67)

Önceki dönem şairlerinden **Molla Lütî** de yine eserde alıntı yapılan kaynaklar arasındadır. Aşağıda yer alan beyit Türkçe, Farsça ve Arapça bahsinde Türkçe ile de güzel ve harikulade söz söylenebileceğinin kanıtı olarak esere dahil edilmiştir: *Ot eger suvni küyürmes bolsa, ey cân-ı cihân, / Ne üçün bu Lutfîni cânın dudakın küydürür* (Sultan, 2024: 86)

Eserde ayrıca **Hâfız-ı Şirâzî** (Sultan, 2024: 118), **Fakir Kemal Türbetî** (Sultan, 2024: 121), **Şeyhim Süheylî** (Sultan, 2024: 133; Sultan, 2024: 232), **Ebu'l-Feth el-Bustî** (Sultan, 2024: 169),

Mevlânâ Riyâzî (Sultan, 2024: 173), *Safâî* lakaplı şair *Yusuf Bedî* (Sultan, 2024: 174), *Mirzabek Semerkandî* (Sultan, 2024: 174), *Abdullah Ensari* (Sultan, 2024: 422) gibi şairlerden de alıntılar yapılarak esere kültürel ve edebî bağlamda anlam derinliği kazandırılmıştır.

Romana alıntılanan bir diğer eserde *Ebu Abdullah Külâhî*’nin *Nevâî*’ye verdiği *Mantiku’t-Tayr*’dır. Yazar aşağıda yer alan ilgili esere ait alıntının *Jamol Kamol*’in tercümesine dayandığını kaynakça göstererek belirtir:

*Bâk, fîkr kıl san ‘atın, ul pādşā,
Heç u heçlerden yaratmış ne binā!*

*Bes ki heçlerden yaralmış ul, demek,
Cümle barlık heç erür be-şüphe şek.*

*‘Arş u ‘âlem ‘bes ki tılsımdır telam,
Barçası undan ibâret cism u nām... (Sultan, 2024, 53)*

2.2. Gizli Alıntı

Sultan, özellikle ayet ve hadislerin metne dahil edildiği bölümlerde, anlamın okur tarafından çözümlenebilmesi için güçlü bir art alan bilgisi gerektiren gizli alıntı yöntemini sıklıkla kullanmıştır. Bunun örneklerinden biri Bakara Suresi 31. ayeti¹ herhangi bir tipografik işaret olmaksızın metne benzer ifadelerle dahil edildiği aşağıdaki bölümde görülür: *İnsanı yaratınca, Allahü Teâlâ ona kendi istediği sözcükleri öğretti ve onun mertebesini yüceltti* (Sultan, 2024, 38).

Kaynak belirtilmeksizin, ayetin anlamının yazarın diliyle yeniden üretildiği bu bölümde gizli alıntı yöntemiyle bir metinler arası ilişki kurulmuştur. Yine Yasin Suresi’nde yer alan “Bugün onların ağızlarını mühürleriz, elleri bize konuşur, ayakları da yaptıklarına şahitlik eder.” şeklinde meal edilebilecek 65. ayetteki anlam, eserde “Çünkü kıyamette yalnız insan değil, belki onun vücut azaları bile konuşacak, dedi Ebu Abdullah Külâhî” (Sultan, 2024, 46) şeklinde bire bir ayet ya da mealindeki aynı sözcüklerle değil de tümceler değiştirilerek esere dahil edilmiştir.

Eserdeki başka bir gizli alıntı örneği “Halifelik mülkü onun ‘Ben yeryüzünde halife yaratmak istiyorum.’ fermanındadır.” (Sultan, 2024: 245) ifadesi ile Bakara Suresi 30. ayete işaret etmek üzere eserde yer alır. “Hani Rabbin meleklerle, ben yeryüzünde mutlaka bir halife yaratacağım, demişti.” mealinin kaynak gösterilmeden ve alıntı olduğu işaretlenmeksizin eserde dolaylı olarak yer aldığı ve okurun bu alıntıyı fark etmesi beklendiği bu bölümde de gizli alıntıya başvurulmuştur.

Eserde Hz. Muhammed’in Miraç’a çıkışı olayı da gizli alıntıyla esere dahil edilmiştir. Kur’an’da İsra ve Necm surelerinde işlenen, Türk edebiyatında birçok esere de konu olan Miraç hadisesine ait bölüm için eserde tam bir kaynak verilememektedir. Ancak eserde bu olayın işlendiği bölüm aşağıda yer aldığı üzere açık bir şekilde Miraç olayına işaret eder:

*Bu tıpkı Mustafa’ya Tanrı’nın bütün nimetleri verilmesine rağmen
“Ümmetim” deyip yalvarmasına benziyor. Gökyüzünde süzülmekte olan ay
ona hizmet etmeyi beklemiş, ağaç yeri yarıp onun önünde eğilmiştir. O, öyle
ulu bir makamda olup da yine Âlemlerin Perverdigâri’na “Ümmetim” diye
haykırdı. Tanrı Teâlâ onun kalbini ay gibi aydınlatıp kendi huzuruna*

¹ Ve Allah, Âdeme (insanoğluna) bütün isimleri (her şeyin mahiyet ve ismini veya her şeyin öz hakikati olan Allah’ın isimlerini) öğretti.

yükseltti; eğer ümmeti için canı yanmasa, böyle yükseltir miydi? (Sultan, 2024: 170)

Eserde *Acluni*’ye (Keşfü'l-Hafa, II/132) ait olduğu tespit edilen bir hadisin izleri de tespit edilebilmektedir:

Tanrı Teâlâ’nın bunca şeyi yaratıp da onun bağına bunca anlam yerleştirmesindeki muradı neymiş, Ali Şer Bey? – Gül, kuş, deniz veya bulut kendi niteliğini anlama kudretinde değil, diye cevap verdi Ali Şer. - Onu görüp anlayacak biri için yaratıldığı, gerçeğe daha yakın. – “Aynen öyle! Tanrı Teâlâ bir sırda, bilinmeyi istedi. O sebeple insanı yarattı, sevinç ve şaşkınlıklara aşına etti. (Sultan, 2024: 43)

şeklinde eserde geçen bu hadisin aslını Aclûnî “Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım.” olarak verir.

2.3 Gönderme

Gönderme ile esere hadis, dönemin önemli eser ve şahsiyetleri ile kolektif kültüre ait kaynakların dahil edildiği görülür.

Gönderme örneklerinden biri olarak eserde hadislerde sıkça geçen “zemzem”ın çıkışı kıssasına değinilmesi gösterilebilir:

– Heyyy, acele etmeyin! Zemzemin anlamını biliyor musunuz? – Bilmez olur muyum? Hacer Ana su isteyip iki dağ arasında koştururken taşın kumun arasından kendiliğinden kaynayıp çıkan temiz su ya!

–Evet, yeryüzünde böyle pınar hiç yaratılmadı. Su ise öyle kaynayarak çıktı ki Hacer Ana korkusundan onu “Zem! Zem!” diye vura vura durdurdu. Bildiğiniz gibi Araplar kendi develerini öyle diyerek durduruyorlar (Sultan, 2024: 20).

Metinde zemzem suyunun ortaya çıkışı ve Hacer Ana’nın Safa ile Merve arasındaki koşusu hikâye edilerek anlatılmıştır. Hadislerde geçen ve gerçek olduğuna inanılan tarihî ve dinî bir olay başka bir metinden alıntılanmayıp, dilsel benzerlik kurulmamış, daha ziyade olayın anlatılması şeklinde metne dahil edilmiştir. Bu doğrultuda metinlerarası ilişki gönderme yöntemiyle kurulmuştur.

Roman, *Nevâî* öncesi dönemin önemli eser ve şahsiyetlerine yapılan göndermeler bakımından zengin bir kaynak birikimi sunar. Hocası *Ebu Abdullah Külâhî*’nin *Nevâî*’ye *Mantiku’t-Tayr*’ı vermesinin anlatıldığı bölümde yapılan gönderme ile metnin derin yapısında okura bu eser düşündürülmüş, bu yolla eserin anlam dünyası romana dahil edilmiştir:

Ali Şer Bey ben size bir hediye vereyim, mukayese ve mecaz ilmini arzulayan birinin okuması muhakkak şart, deyip heybesinden kumaşa sarılı bir kitabı aldı. – Bunu yazan kişi Feridüddin Attar Efendi’dir. Kendisi Hazreti Süleyman’dan sonra kuşların dilini anlayan ve onu anlatan mübarek bir zattır. – Mantiku’t-Tayr” dedi Ali Şer Bey merakla kitabın sayfalarını çevirerek (Sultan, 2024: 50).

Bu yolla eserin inandırıcılığı ve etkileyciliği artırılmış, kültürel bellekle bağlantı kurularak anlam derinliği kazandırıldığı gibi gerçeklikle bağ kurulması da sağlanmıştır.

Eserde gönderme metoduyla metinlerarası bağ kurulan çok kapsamlı bir kaynak olduğu dikkat çeker: *Ebu Reyhân*’ın eşsiz eseri *Kânûnî* (Sultan, 2024: 166), *Ebu Abdulah Cüneydî*’nin düşünce dünyasına ait sözleri (Sultan, 2024: 167), *Mevlânâ Hâce Mislî*’nin çeşitli halkların inancı, örf adetleri, kavimlerin yükselişi ve gerilemesi hakkında o kadar çok yaşanmış hikâyeleri (Sultan,

2024: 176), *Aristo* ‘nun *Tarih*, *Ebû Bidâye*’nin *Âsârû’l-Bâkiye* ve *İbn-i Kesir*’in *el-Bidâye ve’n-Nihâye* adlı eserleri (Sultan, 2024: 176) bunlar arasındadır.

Romanda kollektif kültüre ait bilgi de eserin kaynakları arasında kullanılmıştır. “İrâklılar derler ki, kuyruklu yıldızın kuyruğu tepeye bakıyorsa güzellik ve iyiliklerin habercisiymiş.” (Sultan, 2024: 171) ifadesi bu doğrultuda güzel bir örneklem oluşturur. “İrâklılar derler ki” ifadesi ile yazar Irak halk kültüründe yer alan bir inanca dolaylı olarak işaret etmekte ancak bir açıklamada bulunmamaktadır. Eserde bu açıklamadan sonra romanın dört farklı yerinde kuyruklu yıldızla ilgili bu rivayet üzerinden *Nevâî*’nin dört kez kuyruklu yıldızı gördüğünden bahsedilir. Bunlardan üçünde kuyruklu yıldızın kuyruğu yukarıdadır, birinde ise aşağıdadır. Kuyruğu yukarıda olan yıldızlardan ilki Teft’te *Şerafeddin Ali Yezdî* ile karşılaşması ve onun duasına nail olmasına (Sultan, 2024: 74-75), ikincisi *Sultan Hüseyin*’in Herat’ı aldıktan sonra onu yanına çağırıp ona makam tahsis etmesine (Sultan, 2024: 170-171), üçüncüsü hamse yazmaya niyetlenmesine (Sultan, 2024: 291) atfedilirken kuyruğu aşağıda olan dördüncü kuyruklu yıldız onun ölümüne işaret etmektedir.

2.4. Anıştırma

Eserde anıştırma örnekleri “Kur’an ayetleri”nden, Mevlânâ Celâleddin Rûmî’den ve hadisten tespit edilebilmektedir. İsrâ Suresi 44. ayette “Yedi gök, yer ve bunlar içinde bulunan herkes Allah’ı tesbih eder. O’nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, fakat siz onların tesbihini anlayamazsınız.” ile aşağıda yer alan bölüm arasında doğrudan bir alıntıdan ziyade anlam benzerliğine dayalı bir metinlerarası ilişki göze çarpar:

O sapa eğilip ipek gibi bir yaprak çıkarmasını buyurdun, yaprağını yayınca onu düzelttin, eşsiz bir renk ve koku bahsettin. Günler geçtikçe güneşin dik ışınları ve gecenin yumuşaklığı arasında ona öyle harika bir hayat hediye ettin ki... Sonra ona “Söyle ve bana hamdüsenalar et!” deyince onların hepsi söz etmek yerine tomurcuklanıp çiçek açtılar (Sultan, 2024: 14-15).

şeklinde yer alan bu bölümde ayette geçtiği üzere bütün varlıkların Allah’ı tespit ettiğine vurgu vardır. Bu tespitin insanlar gibi dili olmayan varlıklardan çiçeklerde tomurcuklanmak şeklinde olması ayeti örnekendirir tarzda mecazi bir anlatımla verilmiştir ve ayetin özü estetik bir anlatım ve ima yoluyla yeniden işlenmiştir. Eserde başka bir anıştırma örneği yine Kur’an üzerinden verilir: *...gözüne ek bir dil, yüreğine ek bir yürek verdin ve ona da “Söyle!” dedin. Bunların hepsini bir “Ol” deyişinle yaptın; kudretimden korkun, şaşırın, mutlu olun ve övünün, dedin* (Sultan, 2024: 15).

Söz konusu bölümde “Gökleri de eşsiz, örneksiz yaratan odur, yeryüzünü de. Bir işin olmasını diledi mi ona ancak ol der, o iş olur.” ayeti doğrudan alınmamış, ifade ettiği anlam estetik bir biçimde çağrıştırılmış, okurun tanıyıp yakalaması beklenmiştir. Böylece anıştırma yoluyla metinlerarası bir ilişki kurulmuştur.

Eserde en dikkat çekici anıştırma örneklerinden biri de Yasin Suresi 41. ayette ifade edilen “Onu bir kez yaratan tekrar yaratmaya kadir olmaz mı?” mealinin çağrıştırıldığı bölümde yer alır. Eserde *Ebu Abdullah Külâhî*’nin dersinde yer alan diller bahsinde “Dilleri türlü türlü yaratan onu yine birleştiremez mi?” (Sultan, 2024: 46) ifadesi yukarıdaki mealde anlam düzeyinde örtüşen bir metinlerarası bağ içermektedir. Kur’an’daki ayette “ilk yaratma” ve “yeniden yaratma” ile “dilleri yaratmak” ve “onları birleştirmek” arasında anlamsal bir bağ kurulmuş, ayet açıkça alıntılanmayıp, düşünsel anlamı korunarak yeniden yazılmıştır. Benzer bir kullanıma eserde “Kılıçla kalem denk olur mu? Biri yok edecektir, diğeriye yaratacaktır! Tanrı Teala Musa Aleyhisselam’ın asasını size kalem kılıp elinize tutturmuş, gerçeğini de bahşetsin!” diye dua etti.” (Sultan, 2024: 170)

satırlarında rastlanır. Zümer Suresi 9. ayette yer alan “Hiç bilenle bilmeyen denk olur mu?” mealinin çağrıştırdığı bölümde dil yapıları bakımından iki ifadedeki ortaklık dikkat çekicidir. Derin yapıları irdelendiğinde iki ifadenin anlamsal birlikteliğe sahip olduğu görülür. Romandaki “kılıç” mealdeki “bilmeyeni” simgelerken, “kalem” ise “bileni” simgeler. Her iki ifade de bu doğrultuda aynı anlamsal düzlemde.

Esere kaynak teşkil eden bir isim de *Mevlânâ Celâleddin Rûmî*’dir. Onun “Toprakdan geldik toprağa döneceğiz.” sözü ve düşüncesi okura çağrışımla hatırlatılmak istenmiş ve insanın faniliği mecazî ve estetik bir anlatımla esere dahil edilmiştir:

Âlemde mevcut olan tüm yaratılanlar helak olup gidecek. Fakat insan ebedîdir, yani asla ölmeyecektir. – Nasıl ölmeyecek? – İnsanları ayrılık ateşinde ah çekip kendilerini o yana bu yana vurmaya mecbur edecek ecel gelince, kara yerin bağrına gömülecek ceset artık insan olmayacak; çünkü, o, toprağın hakkı olmuş, aslına dönmüştür. (Sultan, 2024: 38)

Görüldüğü üzere söz konusu bölümde sözün doğrudan bir alıntısından ziyade içeriğin anlam düzeyinde korunması ve edebî bir dil ile yeniden inşası söz konusudur. Gizli ancak bilinçli bir şekilde esere yerleştirilen bu sözle, Mevlânâ’nın insan ve toprak ilişkisine dair felsefe ve bu felsefenin kültürel bellekteki izlerine gönderme yapılmış ve anıştırma yöntemiyle metinlerarası bir ilişki kurulmuştur.

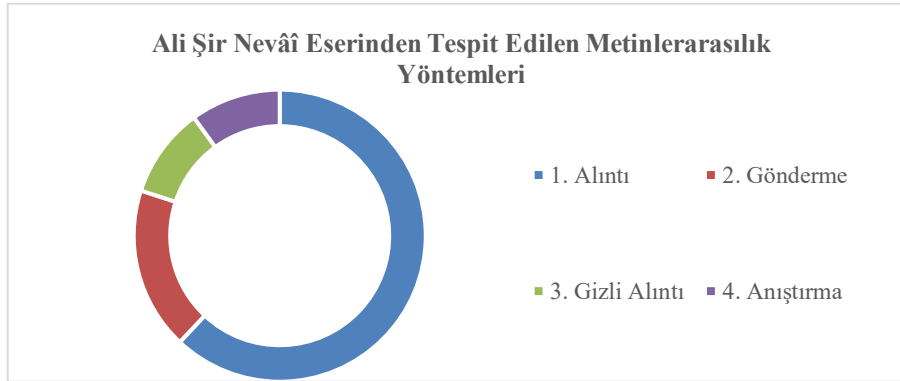
Esere Hz. Muhammed’in sahabilerle olan şakalaşmasına dayanan hadis ve siyer kaynaklı bir rivayete de yer verilmiştir:

Hey Pehlivan, ben sana deve kadar koyun versem de o başka bir koyunun yavrusudur!” diye cevap verdi Hüseyin Mirza. Âlemlerin önderi Peygamber Aleyhisselâm’ın bu şakasını birçoğu biliyordu, fakat Pehlivan Muhammed’in cüssesi ve meclis üyelerine uygun geldiği için yine de zevk uyandırdı. (Sultan, 2024: 231-232)

Peygamberin sözünün doğrudan tırnak içine alınmayıp dolaylı bir şekilde aktarıldığı bu bölümde dilsel yapı korunurken, anlam çağrıştırlarak okuyucunun daha önce duymuş olduğu varsayılp tanınması beklenir. Böylelikle bu anlatı esere anıştırma yoluyla dahil edilir.

Değerlendirme ve Sonuç

İsacan Sultan’ın *Ali Şîr Nevâî* adlı eseri üzerine yürütülen çalışma zengin bir art alana sahiptir. Çalışmada tespit edilen 50 örneklem üzerinden yazarın metinlerarasılık yöntemlerini (31 alıntı, 5 gizli alıntı, 9 gönderme ve 5 anıştırma) kullanarak eserini zenginleştirdiği tespit edilmiştir. Aşağıda eserden tespit edilen metinlerarasılık yöntemlerinin kullanım yüzdelerine ait grafik yer almaktadır:

Esere Sultan’ın en sık kullandığı metinlerarasılık yönteminin alıntı (%62) olduğu görülmektedir. Oranın bu denli yüksek olması, yazarın kaynağa açıkça referans verme ve metinlerarası ilişkiyi

şeffaf bir şekilde kurma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu durum ayrıca yazarın bibliyografik bir roman yazmasının doğal bir sonucudur. Alıntı yöntemiyle esere halk edebiyatı ürünlerinin, Kur'an ayetlerinin, dönemin önemli eser ve şahsiyetlerinin eserleri ile *Mantukut Tayr* kaynakları esere dahil edilmiştir. Yazar söylemini güçlü kaynaklarla desteklemek suretiyle eseri çok sesli hale getirmiştir. Özellikle de dini metinlerden alıntı yapmak suretiyle eserini kutsal bir temele yaslamıştır. Bunların eserdeki dağılımına ait grafik aşağıdaki şekildedir:

Bunlar arasında eserde en çok yararlanılan kaynak Kur'an ayet ve mealleridir. Kur'an ayetlerinin esere Arapça şekilleri ile alıntılanabildiği gibi mealine başvurulduğu da görülür. *Nevâî*'nin eserlerinde de sıklıkla yer alan ayet ve meallerin eserde yer alması yazarın hem *Nevâî*'nin eserleri hem de *Nevâî*'nin beslendiği kutsal kaynak olan Kur'an'la doğrudan bir ilişki kurduğunu göstermektedir. Yani romanda çift yönlü bir metinlerarasılık söz konusudur. Yazarın açık alıntılara sıklıkla başvurması *Nevâî*'nin ilmi ve manevi dünyasını tam ve gerçekçi bir şekilde yansıtmak amacını güçlendirmektedir. Yazar böylelikle eserini ilahi bir metne dayandırarak otorite kazandırdığı gibi *Nevâî*'nin zihinsel arka planını da temsil etmiştir.

Eserde alıntının yanı sıra gizli alıntılara da başvurulması okurun da benzer şekilde katmanlı okuma yapabilecek bir art alana sahip olmasını beklediğini göstermesi bakımından önemlidir. Okuma sürecinde okurun o metni tanıması ve çağrışım kurabilmesi için iyi bir dinî ve kültürel art alana sahip olması gerekmektedir. Eserde metinlerarasılık yöntemlerinden göndergenin gerçek bir kişi, olay, inanç ve kültürel unsur ile tarihî bilgiye işaret etmede kullanıldığı tespit edilmiştir. Böylelikle roman kurmacalıktan çıkararak gerçek dünya ile ilişkilendirilmiş, metne gerçekliğin yanı sıra kültürel ve tarihsel bir derinlik kazandırılmış.

İsacan Sultan'ın “Ali Şîr Nevâî” eseri üzerine metinlerarasılık bağlamında değerlendirildiğinde güçlü bir anlam çeşitliliğine ve kültürel derinliğe sahip çok katmanlı bir eser olduğu görülmektedir.

İqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Ağca, Hüseyin (Ed.). *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*. (III. Cilt), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2004.
2. Akalın, Lütfi Sami. *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları, 1984.
3. Aktulum, Kubilay. *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi, 2000.
4. Sulton, İsa Jon. *Ali Sher Navoiy*. Toshkent: Adabiyot Nashriyoti, 2021.
5. Sulton, İsa Jon. *Ali Şîr Nevâî*. (Akt. Sema Eynel). Bakü: Füyuzat, 2024.
6. <https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=39&ayet=9> (Erişim Tarihi: 3.05.2025).
7. Eynel, Sema. *İsacan Sultan ile “Ali Şîr Nevâî” romanı üzerine söyleşi: “Onun asıl büyüklüğü, Türklüğe olan içten bağlılığında, saygı ve sevgisinde”*, 2025. Erişim adresi: <https://yenicag.info/isacan-sultan-ile-ali-sir-nevai-romani-uzerine-soylesi-onun-asil-buyuklugu-turkluge-olan-icten-baglilikinda-saygi-ve-sevgisinde>.
8. Karataş, Turan. *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yay., 2004.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,
Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
  1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
  2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
  3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
  4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
  5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
  6. The abstract should be no more than 120-150 words.
  7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
  8. The article should be prepared in the following form:
    - a) Introduction;
    - b) Main part;
    - c) Results and Discussions;
    - d) Conclusions;
    - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
    - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
    - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as “Figure”. Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o’tkazilgan sammitida ko’zda tutilgan o’zaro aloqalarni jadallashtirish bo’yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O’zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O’zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUYIDAGI YO’NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoshlik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
  - a) Kirish (Introduction);
  - b) Asosiy qism (Main part);
  - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
  - d) Xulosalar (Conclusions);
  - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
  - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
  - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
“ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
  1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
  2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
  3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
  4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
  5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
  6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
  7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
  8. Статья должна быть подготовлена в виде:
    - a) Вступление (Introduction);
    - b) Основная часть (Main part);
    - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
    - d) Выводы (Conclusions);
    - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
    - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
    - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекомендованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant’ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı’na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu’nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmi yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

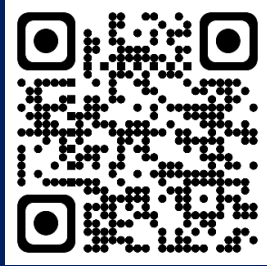
@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
  1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
  2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
  3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
  4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
  5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
  6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
  7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
  8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
    - a) Giriş (Introduction);
    - b) Ana bölüm (Main part);
    - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
    - d) Sonuçlar (Conclusions);
    - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
    - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
    - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar “Resim” olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
  - Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
  - Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
  - Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
  - Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
  - Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
  - Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo'ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 24-dekabrda tahririy-nashriyot bo'limiga qabul qilindi.

2025-yil 27-dekabrda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog'oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog'ozi. Shartli bosma tabog'i –11,25.

Adadi 15 nusxa. Buyurtma №765

SamDU tahririy-nashriyot bo'limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9 772992 922004